

İÇİNDEKİLER

Kadir Varlık

Adana Çiftçiliğinin 80 yıllık yakın tarihi üzerinde etüdler

Sanat bakımından edebiyatımızın dahilî tekâmülü

Çukurovada Arkeoloji Durumu

Atatürk İnkılâbı Yolunda Türk Köylüsü Daima önde

BİR HIÇ (Nesir)

DUMLUPINAR ÇOCUĞU (Şiir)

ENGİNDE SESLER (Şiir)

Ata Gününde Atayı Anış (Şiir)

İNANMAMAK (Nesir)

YAŞIYAN ÖLÜ

FOLKLOR

Şubat ve Mart aylarında Evimiz Çalışmalarının hulâsası

VEHBI EVİNÇ

KASIM ENER

NİHAD TARLAN

A. R. YALGIN

D. TÜRMEÑOĞLU

I. GÜNER

OSMAN ATILLA

KEMAL GÜNER

M. ALİ ÇORLUHAN

ZIYA HAZER

GÜLTEKİN SILANAR

V. E.

KADİR VARLIK (YILDÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE)

*Milletler için en büyük kuvvet,
her silâhtan keskin, her kudretten üstün
en büyük kuvvet : Kendi evlâdları ara-
sındaki birlik kuvvetidir. İNÖNÜ*

Yazan : VEHBI EVİNÇ

Zaman ölçüstünün, insanlar üzerinde hususî bir rolü vardır. Takvim yapıklarının delâlet ettiği mânâ bazan ciltlerle ifade edilemeyecek kadar büyük ve geniştir.

Haddi zatında hiç bir kıymeti yok gibi görünen ve yalnız bir zamanı ifadeden başka bir şeye yaramıyan gntün tarihi, eğer tesadüfen mühim hadiselerin cereyanına rastlamışsa o vakıt bambaşka bir kıymet kazanmıştır. Gerek siyasî dünyada ve gerek ilim, fen ve sanat âleminde hergün yeni bir hâdisenin, yeni bir vakıanın kaydedildiğine şüphe yoktur. Bu itibarla diyebiliriz ki, senenin on iki ayında hiç bir gün kıymet ölçüsüyle dalgalanmadan geçmemektedir.

Bizim için enterasan olmiyan alelade bir gntün başka bir yerde, başka bir sosyete için unutulmaz bir matem veya sevinç günü olmadığını kim iddia edebilir.

Türk milleti için İkinci Kânun nasıl yaşlı bir günse, Arnavut milliyetperveri içinde Nisan ayı öyle kara değil midir?

1789 Fransız İnkılâbı tarihinde nasıl yeni bir devir açmışsa, 1920 - 23 Nisanı da Türk dünyasında ondan daha parlak bir çağın yaratıldığına şahit olmamış mıdır?

Bu küçük mukaddemeden sonra yıldönümü münasebetiyle 23 Nisanın büyük ve parlak manâsı üzerinde, kalplerimizde duyduğumuz tatlı sevinç heyecaniyle bir daha saygıyla durabiliriz :

Düşman istilâsına uğrıyan vatanın kara ve yaşlı günle-

rinde devletin başında bulunan padişah Vahdettinin yalnız kendi menfaatlerini düşünerek düşmanla birleştiğini gören Yüce Atatürk, Türk milletinin şerefini kurtarmak için ortaya atıldığı zaman büyük ırkının bitmez tükenmez enerjisine ve yüksek karakterine güvenmişti.

Atasının arkasında bir tek kalp gibi ruh birliğiyle hareket eden Türk milleti, Erzurum ve Sivas kongrelerinden sonra Ankarada millî varlığın kadir bir kuvvet olduğunu bütün dünyaya haykırdı. Atatürkün bütün memleket mümessillerini toplayarak 1920 yılının 23 Nisanında Ankarada kurduğu [Büyük Millet Meclisi] ile artık ulusal egemenlik teşekkül etmişti. Bütün kuvveti eline alan Kamutay Türk milletinin nabzını iyi dinliyor ve ona hayat yollarını gösteriyordu. Az zamanda bütün düşmanlar ana vatandan çıkarıldı. Ve İsmet İnönünün Lozanda kazandığı muzafferiyetle Türk ulusu erkinliğine kavuştu.

Yirmi üç Nisanın manâsı büyüktür :

23 Nisan, Türk milletinin bütün dünyaya Türk ölmemiştir ve her zamankinden daha diri olarak ayaktadır diye haykırdığı gündür.

23 Nisan, Türk ulusunun tarihte yeniden şahlanışına, yeniden doğuşuna şahittir.

23 Nisan, sultanın Türke boyun eydiği, zulmün ve istipdadın yıkıldığı; düşmanların felâketi başladığı gündür.

23 Nisan, büyük Türk milletinin kudret ifade eden abidesinin kurulduğu gündür.

23 Nisanı yaratan neslin çocukları,

Bu tarihi hamlenin, bu sönmez uyanışın devamlı ışıkları ile Türk çocuğu harikalaşsın diye, 23 Nisanı yaratanlar bugünü çocuk bayramı yaptılar. Benliğinizde şahlanan hayatî bir kudretle bugün sevinin.. bugün coşun.. Bu enerji gündür, hayat gündür, bayram gündür. Yaratıcı milletin duyan, düşünen ve yaratan bir genci olmak için 23 Nisan bize en ışıklı en doğru yolu göstermiştir.

Bugünün muazzez hatırasını kanımıza, canımıza işliyerek engin ruhumuzun sınırlarına kadar genişledik.

Türk gönüllerde istikbal ve hürriyetin her sevgiden tatlı, her istekten kanatlı, yaşama duygularının doğduğu bugün bizim için en bahtlı, en mutlu bir gündür.

VEHBI EVİNÇ

Adana Çiftçiliğinin 80 yıllık Yakın Tarihi Üzerinde Etüdler...

Yazan : KASIM ENER

Adananın Ziraat tarihi çok eski, bilinmiyen zamanlara kadar varmakla beraber Milâddan evvel ve sonra çok parlak devirler yaşayan bu yurdun çiftçiliği son durgun devresinden; 1859 den itibaren tekrar hazırlanmış bulunuyor.

1859 dan 1939 senesine kadar uzayan bu 80 yıllık zaman Adana ziraat tarihinin vakit vakit parlayıp l örleşen bu gidiş üzerinde anı tebeddüller devresi olmuş ve bu günkü varlığı meydana getirmiştir.

Bu devrenin bilhassa yarım asrı geçmiyen müddeti Adana çiftçiliğinin basitlikten tekniğe giden çok entresan safhalarını ihtiva ediyor. Bu sebeptendir ki, 1859—1939 arasının bir tarihçesini yapmak ve bunu tesbite çalışmak memleket ziraat bilgisi bakımından ehemmiyeti hâiz bulunmaktadır. Fakat maalesef şurasını açıkça söylemek lâzımdır ki, kendi tarihi bile mazbut olmayan Adananın 80 yıllık geçmişini de bize öğretecek elimizde bir Türk eseri mevcut değildir. Biz bunu ancak, yabancı seyyahların çiftçiliğimizi alâkadar eden yazıları bir tarafa bırakılırsa, [*] yılların hatıralarını kuvvetli hafızalarında toplayabilmiş kıymetli ihtiyar meslektaşlarımızdan öğrenebiliriz.

Şu halde son günlerini yaşamakta bulunan bu değerli dedeler bizim için biricik tarih vesikası oluyorlar demektir. Bundan

(*) Adana ziraatine temas eden Avrupa eserlerinden ilerdeki sayılarda ayrıca bahsedeceğiz.

dolayıdır ki, münevver çiftçilerimizin şurda burda hayatta tutunabilmiş muhterem, yıllar görmüşlerini arayıp onların kıymetli bilgilerini derlemeleri meslekî bir vazife halini alıyor.

1859 dan sonra Adana ziraatinin geçirdiği değişiklikleri tesbit için ben bundan iyi bir yol bulamadım.

Bu düşünce iledir, ki 80 sene evveline kadar hafızasını yoklayabilen olgun ve tecrübeli bir çiftçi dededen 1859 dan itibaren ziraî geçmişlerimizin esaslı noktalarını not halinde tesbit ettim. Bu notları, çok eski bir varlığa sahip bulunan Adana çiftçiliğinin, yazılmasını dilediğim ziraî tarihine ilerde bir faydası olur ümidiyle şu sütunlara sıkıştırıyorum.

50 sene evveline kadar Yüreğir ovasında bir kaç köy müstesna olmak üzere Mihmandardan ve İncirlikten ilerisi ekilemiyordu. Bağların yerinde ancak bugünkünün yedide biri kadar bağ var idi ki şimal hududu Savatlı Halil bağını geçemezdi. İlerisi hep Mersin çalılıklarıyla kapalı fundalıktı. Yalnız Tarsus toprağı hemen ekseriyetle ziraat altında bulunuyordu.

Arazi sahiplerini umumiyetle Türkler teşkil ederdi. 1869 tarihlerine kadar şehre yakın yerlerde bir dekar tarlanın fiyatı 15 — 25 ve Yüreğirde vasatı 5 kuruştı. Şehirde (1859) da bir dükkânın bir kilo kahveye satıldığı vakidi, ki o zaman bir kilo kahvenin değeri 20 kuruşu geçmiyordu.

Çiftlikler umumiyetle, nüfus azlığı ve kazancın güç oluşu sebebiyle müşterek kuvvetlerden istifade için, ortaklıkla idare olunurdu. Ortaklık şartları şöyle idi :

Tarla, tohumluk, hayvanlar ve yemleri ve o zamanki çiftlik âletleri mal sahibi tarafından verilir. Buna mukabil mahsulün safisinden yarısı alınır. Ortağın karısı ve çocuklarına ayrıca şekere ekilir ve ortağa mal sahibi tarafından ödünç para verilirdi.

Köylerin ve çiftliklerin binaları bugünküne nazaran pek iptidai idi. Köylerde hattâ fırın yoktu. Şepit denilen büyük ve kalınca ekmeği saçlar üzerinde pişirirlerdi. Köy sahipleri, ağalar, ahır sekisi denilen [ahırlarda yüksekçe yapılmış yerlerde] yatarlardı. Araba bulunmadığından çiftlik sahipleri ve köylüler hep hayvanlarla köylere giderlerdi.

İlk araba Finto ismi altında ve o zaman (1859) sonradan Mektupçu unvanını alan İsmail efendi tarafından Adanaya getirilmiştir. Bugünkü öküz ve manda arabaları ise ancak 1884 tarihinde Tarsusta yapılmaya başlanmış ve oradan Hacı Bey tarafından Adanaya getirilmiştir. Bu arabalardan evvel şehirde ve köylerde tek tük kağnılara tesadüf edilirdi. Mamafih şehrin sokakları pek dar olduğundan bu kağnılar da her taraftan geçemezlerdi. Bu suretle bütün nakil işleri hayvanlar sırtında yapılırdı.

Köylerde ziraat âleti olarak karasapan ve çapa vardı. Çapalar kösre taşı ile bilenirdi. Bugünkü üç demirlinin basit şekli 1873 tarihinde Taşçı çiftçilerinden Salih Efendi tarafından icabedilmiş ve Tarakçı ismindeki ustaya yaptırılmıştır, ki master ağaçtan idi. Karasapanın Çömelek köyünde yapılanları meşhurdur.

Oksuz tek pulluk İplikçi ismindeki tüccar tarafından 1882 tarihinde Adanaya getirilmiştir. İngiliz mamulâtından olan bu pulluk ilk zamanlarda rağbet bulamamıştır.

Elek makinesi ise 1881 de Harput'tan Nafi Efendiye gönderilmiştir. Orak makinesi 1879 yılında Adana çiftçilerinden Kasım Bey tarafından alınmış ve tecrübe edilmişse de pek ağır olduğundan işe yaramamıştır.

Buharlı çift makineleri 1880 tarihinde, şimdiki Ziraat Bankasının esası olan Menafi Sandığı parasiyle İngiltereden getirilmiştir. Bugünkü memleket hastanesi civarında yapılan ilk tecrübede iyi netice verdiğinden bu makinelerin taammümü çabuk olmuştur.

Harman makineleri ile altı öküzlü pullukların Adanaya gelişi yenidir. Bunlardan birinci 38 ve ikinci 30 senelik bir maziye maliktir. Mamafih altı öküzlünün esas taammümü Umumi Harpten sonra olmuştur.

Şimdi çiftliklerde görülen diğer birçok makine ve âletler bildiğiniz gibi pek yenidir.

— SONU VAR —

Sanat Bakımından Edebiyatımızın dahîlî tekâmülû

— Doçent Nihat Tarlan tarafından
21 - 3 - 1939 da Halkevinde verilen
konferans —

Muhterem dinleyiciler,

San'at hakkında sizinle ufak bir müsahabe yaptıktan sonra Türk Edebiyatının dahîlî tekâmülüne seri bir göz gezdirmek, bu yolda vasıl olduğum neticeleri işaret etmek istiyorum.

San'at... Bu cidden fırtınalı bir kelime, kıyametler koparan bir tabir... Beşeriyet asırlardanberi bu düğümün başı ucunda onu çözebilmek kaygısı ile uğraşmış ve didinmiş : Her mütefekkir kafadan bir ses çıkmış.

Hakikat sahilinden mebd'e ve maad adlı bir kaya vardır. İnsanlık o kayaya yaradılışın başlangıcından itibaren tos vuruyor, parçalanıp geri gidiyor, ummanın içinde sönüp mahvoluyor, yahut Hayyamın dediği gibi "Mütefekkir insanlar bu karanlık gece içinde yol bulamayıp, bir masal söylüyor ve uyuya kalıyorlar,.. O kayanın yanbaşında bir kaya daha vardır : San'at kayası. San'at meşhur (Körler ile fil) hikâyesine benzer. Herkesi hilkat bu muazzam filin bir tarafına düşürmüştür. Hasselelerinin kudretine göre erebildiği hakikati bağıracaktır ve bağırmıştır. Zihni hayatımızın dört tarafı hendesi şekillerle örülmüştür. Elimizde bir miyar vardır. San'ata gelince iş değişiyor. Kimse miyar ve mikyas kabul etmiyor. Her san'atkâr bir âlemdir. İnsanı bu derece buhranlı bir karışıklığa uğratacak bu uçsuz bucaksız, yersiz, göksüz âleme girebilmek için haylice cesaret lâzımdır. Bu cesareti gösteren san'atkârları tebrik etmemek

elden gelmiyor. Yalnız acele etmiyelim. Onlar bu tehlikeyi bile bile oraya atılmış değillerdir.

Yeni dünyaya gelen bir çocuk hayatta karşılaçağı istirapları idrak etseydi, geldiğı âleme derhal dönerdi. San'atkârları san'at âlemine çocuğı dünyaya atan el atmıştır. Ben de herkes gibi bir duman içindeyim, size meşhur bediiyatçıların nazariyelerini tekrar edecek değilim. Onların nazariyeleri hülâsa edilirse görülür ki, bu faaliyet aşağı yukarı hayat ve realite ile ideal arasında bir zikzaktan ibarettir. Hepsinin muhakkak bir çürük noktası vardır. Esasen mevzuum da bu değildir. San'atten bir mukaddeme olarak bahsedecektim.

Şimdi size filin benim tetkik hisseme düşen tarafını söyleyeyim :

İnsan uzviyetini tetkik edersek görüyoruz ki her uzuv küllün hayatını idame için bir takım vazifeler yüklenmiştir. Bu vazifelerin yanı başında onlara bağılı olarak ikinci bir vazife silsilesi göze çarpıyor :

Neslin idamesi. Herhangi bir hayat hadisesini tetkik edersek altında bu iki vazifenin bir iskelet halinde teressüm ettiğini görürüz.

Bu iki vazife silsilesinin icaplarını idare eden bir de sinir cümlesi vardır. Bu sinir cümlesi insaniyeti hayat ve neslin idamesine doğru kamçılayan, sürükliyen bir müeyyide, insanın şahsî ve nev'î hayatını koruyan bir teşkilât. Onun en ufak heyecandan en büyük ihtiras buhranlarına kadar olan görünüşleri san'attir.

Bir de kâinata bakalım : Tabiat gûya her şeyi bu iki vazifeye doğru götürmek için en ince zekâsını sarfeder. Erkeğı dişiye doğru çeken cazibe yalnız insanların ve hayvanların sinirlerinde ürpermez. Ufkun kimbilir hangi köşesinden tam zamanında bir rüzgâr fırlar, çiçekleri aşılamağ için eser, bulutları getirir, onları sular büyütür, tohumunu alır. Sonra da vazifesi nihayet bulan o nebatı öldürmek için şiddetli fırtına olur. Genç bir sima taravetlidir, güzeldir. İçindeki hayat usaresini tüketinceye kadar tabiat onu ihmal etmez. Haricî düşmanlara karşı onu müdafaa edecek vasıtaları çoktur ve kuvvetlidir. Zaman geçere bir gün o zavalı limonun ancak posası elde kalır. Bu sefer onu mezara atmağ için tabiat elinden geleni ihmal etmez. Bu man-

zara karşısında kalan mütefekkir kâinatın takımı ile bu iki hedefe doğru yürüdüğünü görüyor. Ve zarfta gördüğü bu faaliyeti mazrufa da teşmil ediyor.

Bütün ahlâkî ve içtimaî yüksek mevzuların bu çekirdek etrafında yetiştiğini söylemek zannederim ki o umlelere hakaret manasını istilzam etmez. İşte sinir cümlesinin bütün heyecanlarını derinleştirirsek onların ferdî hayatı muayyen bir zamana kadar korumak, nev'î hayatı ebedî olarak devam ettirecek vasıtaları kamçulamaktan başka bir gayeye teaeccüh ettiklerini görmek kabil değildir.

İnsan ise zihni ve teessürî hayatının heyeti mecmuasıdır. Eğer öyle olmasaydı insanın hiç bir cazibesi kalmazdı. Bunu başka türlü düşünmeğe esasen imkân mevcut değildir. Tabiatın şaşmaz bir kanunu da şudur : O hiç bir zaman mevcudata bilâvasıta hitab etmez. Onlara yüklettiği vazifeleri daima ikinci plânda gösterir. Yani evvelâ tahrik ettiği heyecandır. İlk anda heyecan belki sebebi gayri meş'ur bir haz veya elem hamlesidir. Biraz derinleştirdiniz mi altından muhakkak bir vazife çıkar. Tabiatın namütenahi rengi, kokusu, musikisi, hendesi boş bir şey değildir. Onlar birer tuzaktır ve hasselerimizi oyalıyacak şekillerde hazırlanmıştır. Eğer tabiat gayelerini bilâvasıta elde etmeğe kalkışsaydı, dünya bir fizik ve kimya laboratuvarına dönerdi. Biraz derinleşen gözle tabiate baktınız mı hiç olmazsa onun bu hilelerini sezer ve artık onunla daha teklifsiz konuşabilirsiniz. Kendisini saran tabiatten bu dersi gören insan, gayet tabii olarak, yaradılışının kabiliyetine göre bilfiil değilse bile bin nazariye san'atkârdır. Biz insanı tetkik ederken bir tarafını ihmal edemeyiz. Tayyare motörü ile beraber tayyaredir. Plânör tayyare değildir. Sinir cümlesi bütün varlığı tahrik eden bir motördür. İnsanı insan yapan odur.

Evet yukarda insanın bütün cazibesi bu heyecanlarından gelir demiştik. Aksini iddia edenlere en mükemmel insan tipi olarak Amerikalıların Robotosunu gösteririz. Onda istedikleri kabar cazibe bulsunlar. İnsanın heyecanlanması kadar tabii bir hadise yoktur. Bu heyecan haricî âlemin manzarasını o andaki hayatî ihtiyacımıza uygun olarak değiştirir. Muhitimiz canlanır. Bizi heyecanlandıran mevzuun yanibaşında onun mahiyetine göre ikinci bir tablo peyda olur. Bu tabloyu tedai ettiğimiz psikolojik zaruret meydana getirir. Bu ikinci tablo o kadar kuvvetli-

dir ki birincisini çok defa örter. Biz tedaimizle başbaşa kalırız. İşte hafıza ve muhayyelenin bu ibdaları, büyüyen küçülen şeklini değiştiren haricî âlem, heyecanın sinir cümlesine verdiği ihtiazın bu neticeleri san'at mevzuudur.

O halde hülâsa edersek san'at ferdi ve nev'i hayatın muhafaza ve idamesine nazır ve müvekkel olan sinir cümlesinin o an için meşur hayatî bir ihtiyaca tekabül etmeyen hamlesidir. Bu ihtiyacın o an için gayri meşur veya heyecanı müteaddit vasıtalarla bağlı olmasıdır ki bediî heyecan dediğimiz heyecana hasbîi vasfını vermiştir.

Bu hamle, bu tevettür çok defa tahtelşuur ihtiyaçlara tekabül eder. O zaman san'atkâr bazan bir kâhin, ekseriya ileri adam olur. Çünkü o hassas makine faaliyete girmiş, daha doğrusu zengin tahteşşuurundaki insiyakî ve tabiî imtizaçlar bu hassas makineyi tahrik etmiştir.

Veyahut mahsus veya gayri mahsus sebeplerle hatıranın tahrik ettiği bir hamle olur. San'atkârlarda en çok bu iki türlü faaliyet görülür.

Cinsî heyecan, bu san'at faaliyetinin birinci safhasıdır. Daha ileri gidilirse cinsî heyecana istinad eden ihtibaslar san'atkârın uzviyetine, dimağî kabiliyetine göre şeklini değiştirerek türlü türlü heyecanlar halinde gözükür. Büyük terkibi heyecan ve ihtiras şeklini alır. Bu ilim fazilet, vatan, din gibi terkibî ve insani heyecanlardır. Bunlar cinsî heyecanın genişlemesi, fikir i'e imtizacıdır. O zaman tefekkür biraz derinleştirilince bu terkinin altında gizlenen ferdi ve nev'i hayatı muhafaza insiyakını derhal meydana çıkarır. Bu cephenin fikrî faaliyetle müterafık olduğunu söylemiştik. O zaman fikir meselâ fert ve nev'in hür ve bahtiyar yaşayabileceği bir yurt mefhumuna; ferdi ve nevî hayatın sâadetini temin eden fazilete, bir taraftan faziletin müeyyidesi diğer taraftan fikrî huzurunun kâfili olan dine yükselir. Bu heyecanlar hayatî insiyakin genişlemiş, tekâmül etmiş safhalardır. Bu safhalarda fikrin heyecan haline inkılâbı gözükür. Heyecanın dil ile ifadesi ise edebiyattır.

— SONU VAR —

Dil Çalışmaları

— 15 nci sayıdan devam —

Yazan : CENGİZ TURHAN

Onbeşinci ve on altıncı yüz yıllarda vukua gelen asıl edebi rönesans " Renaissance „ ilk defa parlak bir sabah yıldızı halinde görünmüş, ardından şafakları geride bırakan bol ışıklı bir güneş orta çağın göz gözü görmiyen karanlıklarına ve bütün dünyaya nurdan çağlayanlarını fışkırtmıştı. Bu nur çağlayanı ilk parlak ışıklarını batı ufuklarından alıyordu.

Batı ufuklarında parlayan bu nurun kendisi " Dante Alighieri — Dante Alighieri „ dir. 1321 de " Florence „ da doğan İtalyan şirinin babası ve orta çağın bu en büyük şairi halkın ağzında canlı yaşayan sözlere sevgilisi Beatriceye karşı olan aşkı kadar değilse bile yine ona karşı ulusal bir sevgi göstermişti. Şair gönlünün mabudesi önünde külçe olurken ana dilini külçelikten kurtarmağa çalışmıştır. İşte bunun içindir ki meşhur " Divina Commedia „ sını İtalyanca yani ulusal dille yazmıştı.

Fransada, Almanyada, Finlandiyada ve daha diğer bir çok batı uluslarında dilde değişiklik hareketleri bütün canlılığıyla kendini göstermektedir :

On altıncı yüz yıla kadar Avrupada hemen bütün ilmi eserler Lâtin diliyle yazılmakta idi. İşte bu yıllardan sonra halkın konuştuğu dile rağbet Fransada da görüldü. Dinde yenilik yapan " Jean Calvin „ (1509 - 1564) dine ait eserlerini halkın duru diliyle yazmağa başladı. Tabii " Calvin „ bilgilerini bu şekilde göstermekte iken diğer bir kısım yazıcılar da kulaklarını halkın sesine gözlerini kalkın kendi diline çevirdiler.

" Pleiad „ Pleyad (Ülker) adı altında yedi kişiden ibaret toplanan şair ve muharrirlere " Pierre de Ronsard „ (1524-1575) başkan olmuş ve gerçekten yedi genç şair yedi ülker yıldızının karanlıkları aydınlatan ışıklarını Fransa semasında parlatmışlardı. Halk dili hakiki âşıklarını ve vefakârlarını bulmuştu.

Kendisi fakir ve hayatta talihi de kendisine hiç yar olmıyan Jovakim du Belle " Joachim du Belley „ (1522 - 1560) Ronsarla elele verdi. Ve ulusal davaların zaferlerini kazanmak için Fransız dilinin müdafaasını yapan " La defense et illustrati-

on de la langue française „ adındaki eserini hasımlarına zağlı bir kılınç gibi kullandı. Ana dilinden ayrılarak yabancı sözleri yazanları ve söyliyeni ulusal safa çağırıyordu.

Ronsardan sonra dil tekrar bozulmağa doğru bir yol tuttu. Fakat sonradan edebî bir mektep dahi kuran lirik şair Fransuva dö Malerb “ Français de Malherbes „ (1555 - 1628) Fransa sarayının resmî şairi olduğu kadar da halkın şairi oldu. Yazdığı Odlar “ Odes „ ve Stanslariyle “ Stances „ dilin sadeleşme yolundaki bayrakdarlığını yapmıştı. Onun nazarında şiirdeki kelimeleri herkes anlamalıydı, İşte bunun içindir ki Fransız münekkidi ve şairi Boalo “ Boileau „ onun için şöyle diyordu : “ Enfin Malherbe vint

Fransada bu dil çalışmalarının doğruluğunu asıl ilmî bir şekilde saptama “ Tesbit etme „ işini Fransız akademisi yapmıştır.

Almanya da dil düzeltme işinde hareket göstermiştir. Daha on altıncı yüz yılda halktan esin “ İlham „ alarak temiz halk diliyle eserler vücuda getiren ve dilin üstün gelme zaferini ilân eden muharrirler ve şairler görüldü. Bundan evvel de ulusal kaynaklarından esin alarak arı Alman diliyle eserler meydana getirmek ihmal edilmemişti. Alman ulusal destanı olan “ Nibelungen „ işte bu gibi şaheserlerdendir.

Dinde büyük bir reform yaratan rahip “ Martin Luther „ Alman diline ulusal kılığını geydiren değerli bir mücahit ve müceddittir. Hıristiyanlığın İncil ve Tevrat gibi kutsal kitaplarını halkın öz diliyle kendi diline çevirmiştir.

Luter Katolik papaslarına çok kızılıyordu. Dil hakkındaki düşüncelerini anlatırken hücumu geçiyor ve onlara eşek demekten çekinmiyordu : “ Almanca yazabilmek için eşeklerin zannettiği gibi Lâtin edebiyatının metinlerini iyi bilmek yetmez. Bunun için ailelerin ev içindeki hayatlarını öğrenmelidir. Çocukları anaları dinlemeli, pazardaki satıcıların işçi ve ustaların konuşmalarını dikkatle dinlemelidir. Ancak böyle yapılırsa halkın anlayabileceği dilde yazı yazmak mümkün olur.„

— Devam edecektir —

Bir Tashih :

Onbeşinci sayımızda Dil Çalışmaları başlığıyla çıkan yazının 20 nci sayfasında 5 nci ve 6 ncı paragraflardaki (Sağınmak, Sağıtılmak) , (Etiketler, Etkiler) şeklinde olmasını tashih ederiz.

ÇUKUROVADA

Arkeolojî Durumu

Krallıklar – Eski Yollar – Anıtlar –
Araştırmalar ve kazılar

Yazan : A. R. YALGIN

Eti krallıkları :

İsanın doğumundan (XI — XII) asır önce yazılmış Boğazköy tabletlerinde Birleşik Eti İmparatorluğunun (Kadeş Harbi) ni idare ettiği çağlarda Kral (Muvatali) nin Çukura ve Dadaşaya göçtüğü okunmuştur.

Bu eski günlerde bugün bile “Çukurova,, adını taşıyan muhitimizin gün doğuşuna (Dadaşa) , gün batısına (Kızvatna) adı verildiği ve bu iki ülkenin o zaman Eti krallıklarından (Muvatali) ve (İşbutahsu) idaresi altında bulunduğu kuvvetle ümit edilmektedir. Bundan önce bu mıntakada (Arzava) Etileri yaşardı.

Çukurovaya bundan sonra, yani İsanın doğumundan 83 yıl önce (Kilikya) denmiş. Fakat verilen bu yeni ad, her nedense muhite iyi intibak etmiyerek yalnız bir ecnebi ismihası halinde kalmıştır.

Eski yollar :

Yollar tetkik ve mütalea olunursa, yirminci asırdan evvel yapılmış olduğu belli olan bütün eski yolları, en eski yol olarak kabul etmek lâzımdır. Yurdumuzun topraklarına insan ayağı başığı Neolitik devirlerden itibaren yurd yollarının başlamış olduğunu kabul etmek gerektir. Hiç şüphe yoktur ki bu yolların hepsi de en eski yolların bakiyesidir. Bilhassa güney yurddaki

yollar, coğrafya durumu yüzünden daha ehemmiyetle üstünde durulacak yollardan maduttur.

Toroslardan cenuba doğru sıyrılıp akan yolları garpten şarka doğru tetkik edersek :

Birinci yol :

Konya ovasından uzanan ve Torosları aşan Karaman yoludur. Bu yol Muttan Mağara nahiyesini geçerek Uzuncabur-nu iki kilometre kadar garpte bıraktıktan sonra Silifkeye ve o-radan Taşucu iskelesine müntehi olur. Bu yol her ne kadar Ki-likya yolu sayılmasa da Torosun cenup yollarından olması itiba-rile mevzuumuzun haricinde kalması muvafık görülmemiştir. İki tarafı harabeler, mağaralar ve yüzlerce asarıatika merkezi olan bu yolun bilhassa Bulgardağındaki Musa Bozulduğun ve Bulgar Bozoğlan eteğindeki şehir harabeleri görülecek eserlerdendir.

ikinci yol :

Kayseri, İvriz, Konyadan çıkan ve Ulukışlıdan birleşerek Çiftehan, Bulgar, Annaşadan geçtikten sonra Tekir ve Gülek boğazını aşarak Tarsus Ovasına inen yoldur.

Yolun Çiftehan karşısından garbe dönen kısmından Ha-cıköyü üstünde büyük bir kayada mühim ve meşhur bir Eti ki-tabesi vardır ki bu kitabe etilerin Toroslarda gösterdikleri şe-caat ve beseletlerine bir armağan teşkil eder.

Çiftehandan cenuba doğru enginleşen cadde Bozantıyı geçince karşısında Kocaköy adını alan Büyükkale ile karşılaşır. Bu kale Bizanslılar devrinde bu yolun bekçiliğini deruhte eden ve kan itibarile Türk olan bir ırk tarafından idare edildiğini o-kuyoruz. (*) Sonra yol garbe döner ve Bürücek yaylasını ce-nupta bırakarak Tekir içinden geçtikten sonra (Cenup Kapısı) adı ile meşhur olan Gülektan çıkarak Çukura iner. Gülek boğa-zının en dar yerinde İskenderi Kebirin yahut Bizans imparator-larından Kostantin'in kayaya oyulmuş iki hatırası vardır ki bu hatıralar yolun yapılmasını işaret eder. Fakat fazla bozulmuş olduğundan durumu daha geniş malûmat elde etmeğe müsail değildir.

(*) Kocaköy kalesi : Bilazeri, Bizanslıların buraya (İslavuk) ları iskân etmiştir. der, Belki (İskit) tirlir.

İşte Kilikyanın en mühim askerî ve iktisadî yolu bu yoldur. Bütün cihangirler bu yoldan geçmiş ve bütün harplara bu yol sevkilceyş olmuştur. Eski devirde İrana, Hicaza, Suriyeye İraka giden tüccar kervanları yine bu yoldan ayaklarının ucuna basarak geçmiştir. Yolu Tarsus ovasında Tarsus kasabası keser. Ve şarktan garba doğru hüyükler arasında uzanıp giden sahil yoluna ulaştırır.

Üçüncü yol :

Takriben altı metre genişliğinde olan ve Fırat ırmağından başlıyan sahil yoludur. Bu yol karkamıştan garbe doğru bir zikzak ile ve daima hüyükleri takip ederek (Tılbaşar] hüyüğüne oradan Çobanbeyli nahiyesine yine hüyükleri ziyaret ede, ede kateder. Ve Sakçagözden Amanos aralarını geçerek Kanlı geçitten Çukurovaya düşer. Burada Toprak, Anavarza, Yılankalelerini şimal ve cenupta bırakarak Sirkeli hüyüğüne ve oradan Misisi geçtikten sonra Adanaya ve Adanadan yine sahill takip ederek Zeytinlu, Meliki, Tarsus, Kazanlıya uğrayarak Mersin hüyüğünden bir kolu dağlara ve diğer kolu ile Silifke üzerine yürüyüp gider.

Yolun bazı yerlerinde hâlâ cadde eseri bulmak mümkündür. Birinci örnek Tılbaşar ile Gazi Antep, İkinci örnek İslahiye ile Fevzi Paşa, Üçüncü örnek Ceyhan ile Sirkeli, Dördüncü örnek Tarsus ile Kazanlı arasında bugün bile berhayattır. Bu yolun ömrünü yanibaşında teşekkül etmiş yüzlerce hüyüklerin ömrü ile mukayese edersek Milâddan (3000) yıl önceye kadar sürüp götürmek mümkün olur ümidindeyiz.

Dördüncü yol :

En mühim bir Eti yolu olan bu yol doğrudan doğruya Boğazköyden Kayseriye ve buradan Develiden gelen ikinci bir hattı alarak Toroslara tırmanan meşhur yoldur.

Yol ıssız çöllerden, volkanik yamaçlardan, sarp vadilerden geçerek Seyhanın Mağara nahiyesine müntehi olur. Buradan Doğanbeyli enişi ile ikiye ayrılır. Bir yol cenupta (Komanaya) uğrar. Diğer büyük yol ise Saimbeyli vadisini geçerek Urbuk suyu ile ine, ine Fekenin altından Kozana oradan Tumlu kalesine ve oradan da Yılankalesine gelir. Yılankalesinden sallarla geçen yol Nur dağının şark eteklerinden doğruca Yumur-

talık limanına kavuşur. Bu yolun Develi ile Kayseri arasında Kine yolu yakınında yol üstünde 926 tarihinde keşfedilen kaya üzerindeki Eti anıtı (**) yolun bu bölgesine kâfi ehemmiyeti verdikten sonra Mağara nahiyesinin Hanyeri kurbunda tekrar kaya üzerinde bir anıt görülmüştür ki ağılebi ihtimal bu anıt Muvatalanın cenuba indiği yolu işaret eder. Bundan sonra en mühim anıt Sirkeli köyünün şimalinde Ceyhan ırmağı cenup sahilinde ve salları geçit yerinde Kocakaya üzerindeki büyük anıdır. Yukarda adı geçen (Dadaşa) mıntakasının yegâne tarihî alâmeti olan bu anıt bize Etilerin Kadeş harbinde Yumurtalık limanında büyük roller oynadığı ve Çukurovanın o devirlerde gördüğü sergüzeştlerini hatırlatmaktan halî değildir.

Ümit olunur ki Muvatali Çukura, yani Dadaşaya bu yoldan inmiş ve Ceyhanı sallarla geçtikten sonra, Yumurtalık limanından sevkiyat gemilerile karşıya geçerek kestirmeden Kadeşe ulaşmış ve düşmanını perişan etmiştir.

Toroslardan cenuba inen yol içinde şimdilik en çok Eti anıtları bulunan ve Boğazköye ulaşan bu yol olduğu için biz bu eski yola büyük Eti yolu adını vermekte tereddüt etmemek istiyoruz. Toroslarda bundan başka daha küçük yollar da var. Fakat bu dört yol kadar ehemmiyetli olmadıklarından bu makalede onlardan bahsetmek sözü uzatacaktır.

Eti anıtları :

Çukurovanın dağlık mıntakasındaki kalelerin eski banileri tamamen Etililerdir. Etililer, burada barınaklar, mağaralar, su yolları, sağrıncılar, yollar yaparak en sarp ve geçmesi güç yerleri seyrisefere müsait bir hale getirmişlerdir.

Bundan maada dağbaşlarında kayalar üzerine keçi, köpek oymaları yapan da onlardır. Hele Kine yolu üzerindeki oymanın arkasındaki Hiyeroglif tamamen Eti yazısı olmakla beraber Sirkeli anıtındaki kabartma ve yazı Eti imparatorluğu zamanına ait vesikalardandır.

Bu anıtlar Çukurovanın çok eski zamanlardanberi medenî bir varlık yaşamış olduğuna şahid addolunur. Kine köyü ve Han yeri anıtları hâlâ tamamen incelenmemiş olduğundan bun-

(**) Bak : Cenupta Türkmen Oymakları, Kısım : 4 Sahife : 56

ların ifade ettiği manalar şimdilik meşhul kalmaktadır. Yalnız Sirkeli anıtı biraz yurdumuza aydınlık verecek mahiyettedir ki o da bu anıtın Muvatali olduğu ümididir. (*)

Çukurovada pek çok klâsik anıtlar da vardır. Bunlar Uzuncaburç, Canbazlı, Korikos, (Kız Kulesi) Pompeipolis, (Viranşehir) Reğma, Yeniköy, Bodrumkale, Komana (Şarköy) gibi şehir harabeleriyle tepelere ve düzlere sıralanmış yüzlerce kale harabeleri görülecek ve gezilecek istifadeli eserler arasındadır.

Bilhassa muhitimizde mevcut irili ufaklı (742) hüyükten çıkan keramik mahsdlâtı ilmî tetkik sahasında yüksek bir mevki kazanmıştır.

ilmî araştırmalar :

Çukurovada 1934 senesinde başlayan bu faaliyete ilk önce Amerikalı Miss Goldman riyaset etmiştir.

Mis Goldman heyetinin Kabarşa, Domuztepe, Zeytinlu, Gözlükule hüyüklerinde yaptığı ufak araştırmalar neticesinde Eti İmparatorluğunun Kilikyada çok değerli bir mevki sahibi olduğunu ve bu devirlerden önce de yani Tunç ve Bakır devirlerinde de bu muhitin mühim bir medeniyet merkezi olduğunu tahmin ederek Çukurovada hafriyat yapmağa karar vermiştir.

936 — 937 yılında Liverpool üniversitesi profesörlerinden meşhur Sakçagöz hafriyatını idare etmiş olan Profesör Garstang da bu muhitte ufak araştırmalar yapmağa izin almış ve şubat içinde işe başlamıştır.

Profesör Garstangın riyaset ettiği (Sirkeli, Kazanlı, Çavuşlu, Yarımhüyük ve daha bazı küçük hüyükleri gördükten sonra Yümüktepe) hüyüğünde karar kılmıştır.

Bu araştırmalar neticesinde Profesör Garstang heyeti de Miss Goldman heyeti gibi Kilikyanın arkeoloji ehemmiyetini takdir etmiş ve derhal çalışma sahasına geçmiştir.

A. R. YALGIN

(*) Profesör Güterborg ve Prof. Garstang buna şimdilik bu teşhisi koymuşlardır.

Atatürk İnkılâbı Yolunda Türk Köylüsü Daima Önde..

Eşkîyaların baskınına uğradığını, imam ve tahsildarın evini sattıklarını, Eminenle çifte koşulduğunu unutma ! Yüzlerce yıldardanberi gülmiyen gözlerin durmadan gülsün. O kara günlerin kara gecesi kara bahtından çekildi. Sen Türkün Efendisisin. Çünkü bu milletin yüce direği sensin. Millet, Devlet sana dayanıyor.

— II —

Yazan : DURMUŞ TÜRKMEÑOĞLU
Seyhan Nüfus Müdürü

Acunun yaradılışındanberi ayakta duran, Çin duvarlarından Viyana kapılarına, Afrika sahralarından, Sibiryaya steplerine hüküm salan Türkü, uzun zamanların her çeşit hâdiseleri görmüş, tanımış, fakat onu idare edenler ne yazıkki bu acun kuvvetini Atatürk kadar tanıyamamışlardır.

Atatürk, bu varlığın cevherini tanıdı ve (Ben onu ezeldenberi taşıdığı ulu kuvvete dayanarak ortaya atıldım) dedi. Bazılarımız onu üzeri kül tutmuş ateşe benzetti. Gösterişsiz bir benliğin, duru bir yüzün gösterdiği varlığa karşı bu benzetiş doğrudur. Âlâyışı sevmiyen, sahta görünüşlerden nefret eden Türk, bir ateştir. O yakmağı bildiği kadar koruyucu ve yapıcıdır. Yeterki onun kılavuzu nurlu bir kafanın adamı olsun, yeter ki ona, kendi elinden kendine ağı sunulmasın.

Yurtdaş sen gül. Yüzlerce yıldardanberi gülmiyen gözle-

rin durmadan gülsün. Sen dinin için, padişahın için, toprağın için en sonra da evlatların için ağladın, ağladın, durmadan ağladın. Hiç dinmiyen göz yaşlarından bir deniz meydana getirdin, o denizi bağrında yanan ateşe akıttın. Fakat bir türlü söndürmedin, ağladıkça belâların çoğaldı, dertlerin arttı. Buğday ektin arpa yedin, arpa ektin darı yedin.

Yoğurt yaptın yağsız ayran içtin, ona razı oldun, kepçene kan doldurdular. Öküzlerin öldü Eminenle çifte koşuldun, yoksulluktan tarlanı dikenler bürüdü, tırnaklarını tırmık yaptın. İmamla tahsildar her şeyi sattırdı, askerdeki oğluna harçlık gönderemedin, kızını, gelinini dağa kaldırdılar. Kanuna koştun kanun suratına tokat vurdu. Zabtiyeye çil horuzunu kestir, ekmeçlik arpanı atına takdın, martininin dipçığı belkemiğini kırdı. Arkasına durup Allah için el bağladığın imam, düşman karşısındaki oğlunun karısını ağaya nikah etti. Senin oğlun hududlarda harp ve kan kokuları içinde kahramanca çarpışırken başa bir arşun beyaz bez takarak hocayım diye köyünden ayrılmadı. Sen neler görmedin, neler çekmedin. Peygamber vekili saydığın yaşadığın toprağın sahibi diye tanıdığın duru ibadetine, ömrüne dua ettiğin padişah, köylüyü bir hayvan sürüsü saydı. Kazandığını sarayında en güzel kadın ve oğlanlarla yedi. seni düşünmedi.

Sırf dinin Peygamberin hatırı için yüzlerce yıl eteğine yapışıp "Hacı,, "Baba,, diye hürmet ettiğin adamlar barsaklarını deşti, altın aradı alın teri ile biriktirdiğin para ile Hacca gittin arabın tuzağınaduştün Yemende, Basrada, İşkodrada, oğluna, torununa mezarlar eştin, adını unuttular, iline tekme vurdular. Sen oralarda ölürken tahsildara dibçik altında vergini verirken, onlar ayaklarını uzattılar, çubuklarını tüttüler. Sen neler görmedin neler çekmedin yurttaş.

Yurttaş! Artık yüzün güldü, o kara günlerin kara gecesi kara bahtından çekildi. Sen şimdi dünyaya yeni gelmiş, yahut zindandan yeni kurtulmuş bir adam gibisin, Senin adın (Türk köylüsü); sen, Türkün Efendisinin bu ad sana yalandan verilmiş değil, candan verilmiştir. Bugünkü Cumhuriyet hükümeti başta İnönü olduğu halde durmadan seni, Türk köylüsünü düşünüyor.

Hepimiz anladık ki, Türk köylüsü ne kadar zengin olur, refaha kavuşursa Türk milleti o kadar kavî ve o kadar rahat olur. Çünkü bu milletin yüce direği sensin millet, devlet sana

dayanıyor.

Bahtına karakâbus gibi çöken kara günleri üzerinden atan şimdiki hükümetimiz Türkün yükselmesi, Türkün ileri gitmesi için gece gündüz çalışıyor. Hükümetin yaptığı işlerin her birinde birer hikmet vardır. Yapılan şeyler boşuna yapılmıyor. Bakınız şimendüfer yollarımız Erzurum, Kars yaylalarını, vadilerini aştı ve yurdumuzdaki bütün imtiyazlı şirketler Türkün eline ve idaresine geçti. Yurdumuzun dört köşe bucağı birer örümcek ağı gibi oldu. Kara yollarımız düzeltildi. Pek az kalanlar varsa onlar da düzeliyor, Şehirlerimiz hattâ köylerimiz de plânlara göre imar ediliyor modernleşiyor. Hattâ köyden köye yollar yapılıyor. Ağaçlandırılıyor. Köylünün okuması, acunu öğrenmek için daha çok mektepler açılıyor ve muallimsiz hiçbir köy kalmıyor. Askerî kışlalarımız köylünün üniversitesi haline geldi. Cumhuriyet hükümeti köylü olupta askerlikte çavuş olanlar için çavuş öğretmenler kursu açtı ve köylü gençlerimize de köylerinde muallimlik yaptırıyor. Köylü vatandaş bu vaziyet karşısında sen de her ne yaparsan yap oğlunu, kızını, Torununu okut, adama adamlığı öğreten mekteptir. Artık eskisi gibi değiliz. Mahsulümüz para ediyor, hükümetimiz sayesinde Çukurova da sulanıyor demektir. Tarlana makine sok, mahsulünü daha çok artırır, çok zengin ol. Çok çalışan çok kazanır. Çok kazanç benlik, senlik verir. Çalışkan Türk köylüsü senin bu çalışkanlığın karşısında yer yavaylağı üstündeki milletler bile hayretten hayrete düşüyor ve Türk olmadığına bin kere pişman oluyor.

— Devam Edecek —

Bizim intikamımız zalimlerin zulmüne karşıdır. Onlarda hissi zulüm baki kaldıkça, bizde de hissi intikam devam edecektir.

1925

K. ATATÜRK

B İ R H İ Ç

Yirmi altı tane üçyüz altmışı çiğniyerek şu saate geldim.

Şimdi yalnızım ve düşünüyorum : Hayattan ne gördüm ? Kocaman bir istifham içinde parıl parıl yanan, koca "Bir Hiç,, çıkıyor. O kadar... İşte o kadar...

Pencere komşumun odasından vals, tango ve kıvrılan vücut sesleri geliyor. Kahkaha okları karanlıkta pencereamin camlarını delerek ta kalbime saplanıyor.

Tiyatroda, sinemada yığınla halk türlü heyecanlarla beşerin bir zafını, bozuk ihtirasını acıyarak yahut gülererek seyrediyor.

Acaba bütün bunlar bir neşe veya yaşayış mı ifade ediyor ?

İlk gençlik çağıma girdiğimdenberi içimde mütenahilik, namütenahilik mikyaslarıyla ölçülmesine imkân olmıyan bir boşluk var. Çılgın kahkahalarım, cuşişli anlarım bu boşluğun başka türlü ifadesinden gayri bir şey olmadı.

Bazı insanlar "Yaşayış,, sözünden seneleri kasdederek — Ben (. . .) sene yaşadım, derler. Ne boş bir söz...

Yaşamak; yılların adedi değil, içindeki boşluğu doldurduğun, sıkıntı denilen yılanın başını ezebildiğin saniyelerin adedir.

Ne yazık ki benim böyle bir "an,, ım yok.

Adana

İ. Güner

Dumlupınar ocuęu

— Kocatepe yamaçlarında —

Őu eşsiz tarihime baŐarılar katmaya,
Őafaęa, ileriye dev adımı atmaya,
Daima yaratmaya, daima yaratmaya...
Ben; mukaddes lkmn Őehidi olacaęım!..

En coŐkun Őellleyim, Dum'u'dan aęlıyorum,
Muttasıl baŐarıyı zafere bağlıyorum,
Ve (KOCATEPE) leri trkmle daęlıyorum..
Kudretimi gr, asil kanımda bulacağım!..

(ERGENEKON) dan çıktım medeniyet saçmaya,
İnsanlık gecesine, yine, Őafak amaya,
And içtik bugün artık arŐa kadar uçmaya,
Yer yüzünden fıŐkırıp, göklere dolacağım!.

Zafer elengi yığıp Atatürk'ün başında,
Zaferler yoęurarak her gözümün yaŐında,
(KOCATEPE) den koŐup istikbal savaŐında
Őafak olup gecenin saçını yolacağım!

Yurdumda buluyorum derdimin devastını,
İime sindirerek DURLU'nun havasını,
Zafere erdirmeye memleket davasını..
Ben; mukaddes lkmn Őehidi olacaęım!..

Afyon 6- 1 - 939

Osman Atfil

Enginde Sesler

Boşaltma, ben çobanın doldur tasını,
Yetme, şenlendit het an şu softesini,
Neden böyle bağıtını göz göz edetsin ?

Unutma o yetleti sev abasını
Sen de emdin dağların güz havasını,
Şimdi o mot eteklet soldu mu detsin ?

Şu dumanlı başında, şen kavalının,
Yayla çiçekletinin; o çam dalının
Daha tükenmemiş bit nağmesi vartdı...

Niderdin enginleti, bozkıt sesini,
Görme daha sevginin bit böylesini
Söyle şu enginletin saf nesi vartdı ?

Inat etme, üstüne ört abasını,
Dik başına vatlığı tek sopasını...

Hukuk Fakültesi, Ankara
Kemal Güner

15 Mart Ata günü nashasına gönderilen fakat yazı
çokluğu dolayısıyla o sayıya giremeyen yazıları
bu nashaya koyuyoruz.

Ata gününde Atayı anış

Günlerin en mutlusunu, sevinmek lâzım, fakat
Neden gözler hep nemli ve boyunlar bükük hep ?
Benizlerse sapsarı, sanki herkes bir sakat,
Gibi sürüklenmekte, nedir bu hale sebep ?

Burkulmakta herkesin, acı hislerle kalbi,
Ruhlardaysa bir hüznün, bir keder dolaşmakta.
Her yüz matemli neden, tıpkı bir öksüz gibi
Yurd çocukları bugün hıçkırıp ağlaşmakta.

Ah!.. Atam, yanıldım ben, sana bağlanan kalbim,
Öyle dolu, ki senle, inanamıyor bir an.
Atam nasıl yok oldu, desin kopası dilim ?
Bunu düşünmek bile ne müşkül ve ne yaman.

Seni kaybeden bizler, teselli bulmazdık hiç,
İnönü gibi şefin, ardında olmasaydık.
Onun varlığı bize, şimdi en sonsuz sevinç,
Bir de yetim olardık biz onu bulmasaydık.

Ebedinin izinde, ardında Millî Şefin,
Ülkümüze durmadan, yılmadan koşacağız,
Kalpler inanla dolu, gözler aynı hedefin,
Işığına çevrili, ebede aşacağız.

Müsterih uyu Atam, kalp gamlıysa başlar dik,
Mukaddes emanate, göğüsler bir tunç siper.
Müsterih uyu Atam, küçük büyük and içtik,
Bu uğurda hepimiz, ölmeğe birer birer...

Adana 15/3/939

M. Ali Çorluhan

İNANMAMAK

Bizi bugün sükûtlarıyla arayanlar " Yarıya indirilen bayraklar,, ın direğine sarılmış olarak ağlar buldular. Çünkü o an beyaz ve kırmızı renkler bayrağın matem çelengiydi.

Ağlamak... susmak... inanmamak...

*
*
*

O gün tabiat bile matem tutmuştu : Rüzgârlar hareketsiz, sular sessizdi. Ani olarak ta toprağın dudağı kurumuş ve yarılı yarılı vermişti.

5 Kânunusani Okulundaki Atatürk köşesinden bir görünüş

Ağlamak.. susmak.. i-
nanmamak.

*
*
*

O gün "Dinmeyen göz-yaşları,, mızla kuruyan ırmakların, göllerin, denizlerin.. sularını ödedik. Ve hatta borçlu kaldılar. Fakat bulutlar onları yıl, yıl ödeyecekler, matem gününün çelenk çiçeklerini yetiştirmekle.

Ağlamak.. susmak.. i-
nanmamak.

.
.
.

Evet.

Ağlamak.. susmak.. inanmamak.

ZİYA HAZER

YAŞIYAN ÖLÜ

Yazan: GÜLTEKİN SILANAR

Bir çok kahramanlar duydum, okudum; hepsini ayrı ayrı inceledim; hanlıklar, ilhanlıklar kurmuşlar.. Tahtlar yıkmışlar, taçlar geymişler, kıtalara hükmetmişler... Bir de bunların yanibaşında filozoflar, edipler, inkılâpçılar hulâsa bir çok ilim, fen ve sanat adamları yetişmiş.

Bugün soysal insan sosyeteri bunlarla kıvanır; hatta daha ileri giderek her ulus zaman zaman kendi büyük adamlarını yazılarıyla, sözleriyle bir kat daha büyütmeğe çalışır.

Bütün bu, ilim, fen ve sanat adamlarını, inkılâp, sulh, savaş kahramanlarını bir araya toplayınız. Göreceksiniz ki büyük adamın onbeş sene gibi kısa bir zamanda yaptıklarının, yaratıklarının hulâsa büyük eserinin yanında gölgeden başka bir şey değildir.

Bir kişi gördünüz mü ki kıtaları değil kalpleri açsın, gönülleri alsın, zekâ ve enerjisiyle tabiatın taliini değiştirsin, tarihini yazsın ? İzninizle size onu ben anlatayım; fakat hayır, anlatamıyacağım; hissediyorum, lakin onun büyüklüğü karşısında dilim tutuluyor, ellerim titriyor, ruhum onu karşılamamak korkusuyla çırpınıyor. Bilmem onu Aynıştaynın dilile olsun anlatabilir miyim ?.

Kalemiyle harikalar yaratan bir şaire sordum :

“ Güneş desek başına, gök desek gözlerine

Onu anlatamamış olacağız biz, yine... ..

Fırçasıyla levhalar çıkaran bir ressama sordum :

« Es » sukût.

Gene bir gün bir eğlentide bulunuyordum. Atatürkten

açıldı, İçimizde cahil olarak ancak bir köylü kızı vardı. Henüz yeni açılan bir gül gibi. İnci gibi parlıyan gözleriyle adeta taze bir baharı ihsas ettiriyordu. Birdenbire o şeffaf gözlerde şebboylar üzerine düşmüş yuvarlak iki çiğ — şebnem damlası belirdi ve biraz sonra gözler tamamen dolmuş, şebnemler elma yanaklarında bir iz bırakarak kiraz dudaklarına doğru yuvarlanıyordu. Tahammül edemiyerek mevzuu değiştirdim.

80 lik köylü bir ihtiyara...

— Onu sen anlayamazsın yavrum dedi. Onu Çanakkalede düşmanın mermi ve kurşun yağmuruna çelik göğüslerini siper eden Mehmetcik bilir. Ben onu orada gördüm, orada anladım. anlayamazsın dedim, çünkü ben anlatamam. Son söz olarak da ilâve etti : Onu ancak şu iki kelimenin derinliklerine dalarsan onu anlamakta bu kadar güçlük çekmiyeceksin :

Ata - Türk

Atatürk, insaniyet ufkunun üzerinde parlıyan bir güneştir. Altı ok bu güneşin kızıl ve parlak şuaları, hayat yollarıdır.

Atatürk, asırların ancak yetiştirebildiği canlı, güçlü, enerjik bir muhasaladır. Kupkuru bir bozkırdan yemyeşil bir cennet yaratan, çökmüş bir imparatorluğun küflü artığından örnek bir ulus yaratan muhasaladır o. Onun büyüklüğünü en isabetli ilhamlarında, geleceği en objektif ve matematik bir inanışla görüşlerinde aramak gerektir.

Fransız dahiliye vekili B. Albert Sarraut'un dediği gibi o, yalnız eşsiz bir kahraman, emsalsiz bir cengâver, şayanı hayret bir Stratej değil, ele aldığı her işi hayret nefheden bir canlandırıcı, harikulâde ve yalnız kendine has meziyetlere malik tek bir organizatördür.

Arkadaşlar, ölüm mukadderdir. Fert olarak herkesin başına gelir. Bununla beraber o, bütün kuvvetiyle tazeliğiyle yaşayan bir ölüdür. Venüs nasıl güzelliğin muhayyel bir timsali ise o da kuruculuğun, yapıcılığın, yaratıcılığın, yaşatıcılığın sunut (Muşahhas) bir sembolü olarak kalacaktır.

Yapanlar, yaratanlar, yaşatanlar ölmü mü ?

Cihandan derin bir baş toprağa gömülür mü ?

Nasıl mümkün değilse gökten indirmek ayı

Elbette alamazdı ecel bizden Atayı.

ATA SÖZLERİ

Atını bağladıktan sonra allaha emanet et.

Ak akça kara gün içindir.

Altun adını bakır etme.

Budala dosttan akıllı düşman evladır.

Bildiğimin âlimi, bilmediğimin talibiyim.

Bugünkü işini yarına bırakma.

Çelişmek yarım ibadettir.

Çizmeden yukarı çıkma.

Düşmanın karınca ise de sen kendini merdane tut.

Dil yarası unutulmaz bıçak yarası unutulur.

Dost yüzünden düşman gözünden belli olur.

Ekmeden biçilmez.

Erken evlenen erken yatan aldanmaz.

Muhammede Tanrıdan nasıl vahî geldiyse
İslâmlık nasıl onu ufkunda yükseldiyse
Atamızdan bize de gizli bir ses geliyor,
Bu bir Tanrı sesidir kalplerde yükseliyor !.

Ey şanlı tarihin her devresinde, kahramanlığın her türlü-
sünde her ulustan daha üstün bir yer tutan Türk çocukları, can
ve kan kardeşlerim, dev adımlarla aynı ülküye koşan, karanlık
ufuklara güneş götüren Atatürkün altı oku öz evlâtları; dün ba-
ban sana ilk hedef Akdenizi göstermişti. Bugün de ikinci hede-
fin ona lâyük bir varlık olarak gelişmek olacaktır.

MANİLER

(15 inci Sayıdan Devam)

7

Yazılmış destanım var
Gönlüme imanım var
Bayramı bekliyorum
Can gibi kurbanım var.

8

Yağmur yağar sel akar
Gökte şimşekler çakar
Seni gören bu gözler
Aceba kime bakar.

9

Evimiz dolu saman
Aman efendim aman
Eller bizi kınıyor
Düğünümüz ne zaman

10

Köprü'nün altı ırmak
Su gelir parmak parmak
Yeni bir kanun çıktı
Kız oğlana yalvarmak

11

Altın tepsi kenarı
Üstüne koydum narı
Ben gurbete gönderdim
Kıvrıcık saçlı yarı

12

Bahçelerde mineler
Bir kız gördüm un eler
Beyaz gömlek içinde
Titriyor kor memeler

13

Dam başı yeşil kaya
Cemalin benzer aya
Bir buldum bir kaybettim
Başladım ağlamaya

14

Entarisi beyazlı
Oynuyor nazlı nazlı
Çalımına bakmayın
Evinin üstü sazlı

15

Karanfilim mor bana
Ne bakarsın hor bana
Ettiğinden sen utan
Bulunmaz mı yar bana

16

Karanfilim perende
İnsaf senin nerende
Sende kabahat yoktur
Sana gönlü verende

17

Bademler çiçek açtı
Sevdiğim benden kaçtı
Kaçma sevdiğim kaçma
Düşmanlar gözün açtı.

18

Konsul üstünde reçel
Bugünler gelir geçer
Ağzım dilim söylemez
Kalbimden neler göçer.

— Devam Edecektir —

V. E.

Şubat Ve Mart Aylarında Evi- miz Çalışmalarının Hulâsası

1 — Genel Sekreterlikçe tertip edilen seri konferanslara 10 - 2 - 939 tarihinde başlanmış ve Ankara Hukuk fakültesi Profesörlerinden Etem Menemencioglu « Cumhuriyette Vatandaş » konulu konferansını vermiştir.

2 — 13 - 2 - 939 da gösterit şubesi faal üyeleri çaylı toplantısı yapılmıştır.

3 — 17 - 2 - 939 Halkevli bir arkadaşın nişan töreni olmuştur.

4 — 19 - 2 - 939 Pazar günü Halkevlerinin yıldönümü emsalsiz bir şekilde kutlandı. Gündüz Halkevi önünde ve Atatürk anıtında yapılan tören çok parlak oldu. Gece davetlilere bir suvare verildi.

5 — 25 - 2 - 939 da halkımıza müzik ve sinema gecesi tertip edildi.

6 — 25 - 2 - 939 da yeni seçilen komite üyeleri çaylı toplantısı olmuş ve Halkevi çalışmaları üzerinde görüşülmüştür.

7 — 4 - 3 - 939 da seri konferanslardan : Doçent Kemal Birse tarafından « Tabiiyet İhtilâfları » mevzulu konferans verilmiştir.

8 — 11 - 3 - 939 da seri konferanslardan : Doçent Hıfzı Veldet tarafından « Gayri kabili tedavi hastaların öldürülme-

sine cevaz var mıdır ? » mevzulu konferans verilmiştir.

9 — 15 - 3 - 939 Atatürkün Adanaya ilk geliş günü hatırasını anmak için bir Atatürk günü tertip edilmiş, gündüz Abideye çelenk konmuş ve gece de Ebedi Şefin aziz hatıraları anılmıştır. Aynı günde Görüşler Mecmuası Atatürk nushası olarak çıkarılmış ve dağıtılmıştır.

10 — 18 - 3 - 939 Çanakkale zaferinin yıldönümü töreni yapılmıştır.

11 — 21 - 3 - 939 da seri konferanslardan : İstanbul Üniversitesi Edebiyat fakültesi Doçenti Nihad Tarlan tarafından « Sanat bakımından edebiyatımızın dabili tekâmülü » mevzulu konferans verilmiştir.

939 Halkevi faal üyeleri. X Başkan Kasım Ener

12 — 25 - 3 - 939 seri konferanslardan : Ankara Hukuk fakültesi profesörlerinden Mahmut Esat Bozkurt tarafından « Türk köylü ve işçisinin hakları » mevzulu konferans verilmiştir.

13 — 26 - 3 - 939 da Garp musikişinasları gecesi (Beethovenin ölümünün 112 inci yıldönümü münasebetiyle) müzikli bir toplantı yapılmış ve Nuri Ardiç tarafından bir konferans verilmiştir.

14 — 29 - 3 - 939 (Asri Sinemada) KÖR piyesi temsil edilmiştir.

15 — 31 - 3 - 939 İkinci İnönü zaferinin yıldönümü töreni yapılmıştır.

16 — Seri konferanslardan : 8 - 4 - 939 da Doçent Sıtkı Baykal tarafından Koca Rağıp Paşa - Büyük Fredrik (Onsekizinci asır ortasında Türkiye Prusya münasebetleri) ve Doçent Ş. Altındağ tarafından « 1841 Boğazlar Mukavelesi » mevzularında iki konferans verilmiştir.

17 — 10 - 4 - 939 da Doçent Cemal Tükin tarafından « Avrupa dökümanlarına nazaran Balkan ittifakının teşekkülü ve bu harbin zühuru » mevzulu konferans verilmiştir.

18 — Fakir çalışkan 11 talebeye elbise, ayakkabı ve okuma ihtiyaçları için yardım yapılmıştır.

19 — Askerlere ve Ceza evindeki okuma kurslarına devam eden mahkûmlara Alfabe, defter, ve kalem gibi yardım.

20 — Bakı evinde 572 hasta muayene edildi. 101 hasta ya parasız ilâç verildi.

21 — Resmî doktorlar ile elbirliği yapılarak bakı yerimizden mütehassıs doktorlarımıza da yoksul hastalarımızın meccanen muayene ettirilmesi temin olunmuştur. Bu hususta Poliklinik ve sair defterler tanzim ve tabettirilerek işe başlanmıştır.

22 — Kurslar bitmiş, imtihanlar yapılmıştır. Türkçe kurslarına devam eden 246 kişiden 186 sı muvaffak olmuştur. Ayrıca Motor kurslarına da « 134 » talebe devam etmiştir.

23 — Merkez Gösterit kolumuzu Gaziantep ve Ankaraya göndereceğiz. Ankara Halkevi Gösteritçileri de Adanaya geleceklerdir. Bu hususlarda hazırlıklar ikmal edilmiştir.

24 — Mandolin ve Keman kursu açılmıştır. Müdavimleri (25) kişi.

25 — Ayrıca bir resim kursu açılması için hazırlıklar bitmiş ve derslere başlanmıştır.

26 — Şehrin büyük gazinolarında rejim ve inkılâbımızla kültürel bakımdan konferans verme hazırlığı ikmal edilmiştir.

27 — Hoparlörlerle halkımıza gene bu hususlar üzerinde kısa söylevler yapılacaktır.

28 — Ulusal oyunlarımızdan cirit mevsimin sonu olması dolayısıyla sona erdirilmiş ve güzel bir gösteri oyunu yapılmıştır.

29 — Butün konferanslar ve müzikli toplantılar hoparlörlerle halkımıza yayılmıştır.

30 — Kitapsaraydaki kitaplar ciltlendirilmiş ve yarıyıllık bir kısım eserler satın alınmıştır.

31 — Hars komitesiyle elbirliği yapılarak çalışılmış ve Etili vatandaşlar üzerinde öz anadil öğretilmelerine devam edilmiştir.

32 — Tenis sahamızda bir çok hevesli gençler çalışmaktadır. Alınan spor malzemelerle gençlerimize ekzersizler yaptırılmaktadır.

33 — Ağaç ve toprak bayramı ile yakından ilgi gösterilmiştir.

34 — Köycülük bu aydan itibaren, köy yollarının açılması ile beraber faaliyete geçecektir. Hazırlığı yapılmıştır.

Görüşler; genç istidatların yurd tetkiklerine, ulusal duygulara, kültürel ve soysal etüdlere ait gönderecekleri yazılara her zaman açıktır.

Yayın Direktörü	: ARIF NİHAD ASYA
Yazı İşleri Direktörü	: VEHBI EVİNÇ
Basıldığı Yer	: TÜRK SÖZÜ Bs.

Halkevleri Dergilerini Okuyunuz, Tavsiye Ediniz..

<u>Halkevinin adı</u>	<u>Derginin adı</u>	<u>Halkevinin adı</u>	<u>Derginin adı</u>
Adana	Görtlüler	İzmir	Fikirler
Afyon	Taşpınar	Kayseri	Erciyaş
Amasya	Yeşilirmak	Kars	Doğuş
Antalya	Türk Akdeniz	Konya	Konya
Bafra	Altınyaprak	Manisa	Gediz
Balıkesir	Kaynak	Mersin	İçel
Bursa	Uludağ	Merzifon	Taşan
Burdur	Ülker	Milâs	Yeni Milâs
Artvin	Çoruh	Muğla	Muğla
Denizli	İnanç	Niğde	Akpınar
Diyarbakır	Karacadağ	Niksar	Ülker
Elazığ	Altan	Trabzon	İnan
Eminönu	Yeni Türk	Samsun	19 Mayıs
Eminönu	Halk bilgisi haberleri	Sinop	Dıranaz
Eskişehir	Halkevi	Sivas	Orta Yayla
Gireson	Aksu	Yozgat	Bozok
Isparta	Ün	Zonguldak	Kara Elmas